

Varautuminen ja yhdenvertainen turvallisuus/SPEK varautumisseminaari

Torstai 24.11.2016, Ritarihuone

Puheenjohtaja Eva Biaudet, Naisjärjestöjen Keskusliitto

Puheenjohtaja Juha Hakola,

Hyvä seminaariyleisö,

Lämmin kiitos kutsusta ja mahdollisuudesta osallistua Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön varautumisseminaariin. Iloitsen aivan erityisesti yhdenvertaisuus teemasta. Suomen Pelastusalan Keskusliitto kokoaa omalla vankalla osaamisellaan asumisen ja arjen turvallisuuden tekijät ja keskeiset pelastusalan toimijat. SPEK on sisäisen turvallisuuden vahva asiantuntija ja kansalaistoimija. On ilo olla mukana täällä Ritarihuoneella.

Oikeus turvalliseen elämään on ihmisoikeus. Women's rights are human rights, sanoi myös **Hillary Clinton** Pekingin naisten oikeuksien konferenssissa vuonna 1995. Pekingin konferenssissa luvattiin taata kaikille maailman naisille ja tytöille täysimääräiset ihmisoikeudet ja perusvapaudet ilman minkäänlaista syrjintää.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että sukupuolten tasa-arvo, naisten oikeudet ja tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet ovat oleellinen osa perus- ja ihmisoikeuksia ja kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Naisten ihmisoikeudet tulee turvata myös arjessa. Se merkitsee, että ihmisoikeusasiakirjat toimeenpannaan lainsäädäntöön ja viranomaisten käytäntöihin. Erityisesti haluan korostaa tässä kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaa yleissopimusta (CEDAWia).

Minun ja 400.000 NJKL:n naisen visiona on, että osaavat ja vaikuttavat naiset ovat tärkeä osa tasa-arvoisen ja kestävän yhteiskunnan rakentamista. Tasa-arvo ei tietysti voi pelkästään jättää naisten vastuulle, vaan myös miesten olisi otettava naisten ihmisoikeuksien toteutumisen haasteena itselleen. **Turvallisuudessa ja turvallisuuden tunteessa on eroja sukupuolten välillä.** Naiset kohtaavat osin erilaisia riskejä ja uhkia miehiin verrattuna ja saattavat kokea ympäristönsä osin miehiä turvattommaksi. Näemme **kiristyneen asenneilmapiiri ja lisääntyneen vihapuheen, joka kohdistuu myös naisiin,** osaltaan aiheuttavan tätä turvattomuutta.

Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomen suurin ihmisoikeusongelma. Väkivalta loukkaa naisten ihmisoikeuksia ja kaventaa naisten vapautta sekä heikentää mahdollisuuksia osallistumiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Jopa 47 prosenttia

suomalaisnaisista on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15 vuotta täytettyään ja 30 prosenttia on altistunut puolisonsa tai entisen puolisonsa väkivallalle. Vuosien 2002–2015 välisenä aikana tehtyjen henkirikosten joukossa parisuhdekumppanin tai entisen kumppanin surmaama nainen oli toiseksi yleisin henkirikostyyppi. Naisiin kohdistuneista väkivaltatapauksista vain noin kymmenesosa tulee poliisin tietoon ja yleensä vain vakvimmat tapaukset ilmoitetaan. Jos tekijä on uhrin perheenjäsen tai läheinen, on ilmoittamiskynnys erityisen korkea. Tunneside ja lojaalius voi olla ylipääsemätön este naiselle ja estää häntä pyytämästä apua viranomaisilta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto tekee näkyvää vaikuttamistyötä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvän osaamisen lisäämiseksi. On ensiarvoisen tärkeää, että naisiin kohdistuva väkivalta tunnistetaan omana sukupuoleen liittyvänä rikoksena, ja väkivaltaa kohdannut nainen suojellaan uudelleen uhriutumiselta. Se edellyttää samalla, että väkivallan tekijät asetetaan vastuuseen teoistaan.

Istanbulin sopimus – Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta – astui Suomessa voimaan elokuussa 2015. Sopimuksen täysimittainen toimeenpano edellyttää riittävien resurssien turvaamista. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos on arvioinut, että sopimuksen toimeenpanon kustannukset turvakotiverkoston osalta ovat 40 miljoonaa euroa vuodessa. Samanaikaisesti tiedämme, että turvakotiverkostoon on budjetoitu ainoastaan 2 miljoonaa euroa vuodessa lisää. **Varatut resurssit ovat riittämättömät**, sillä Suomen 114 turvakotipaikkaa alittavat reilusti Euroopan neuvoston suosituksen, 500 paikkaa. Sadat naiset ja lapset ovat tänäkin vuonna jääneet ilman turvakotipaikkaa.

Myös muiden matalan kynnyksen palveluiden saatavuus on turvattava. Istanbulin sopimus velvoittaa Suomea perustamaan matalan kynnyksen tukikeskuksia, joihin jokaisella väkivaltaa kokeneella naisella on pääsy ilman ajanvarausta, sosiaaliturvatunnusta, rahaa tai suomen kielen taitoa. Suomen tulee myös avata vuorokauden ympäri palveleva auttava puhelin ja vahvistaa seksuaalisen väkivallan uhrien palveluita. Suomen tulee myös perustaa väkivallan vastaista työtä koordinoiva ja kehittävä toimielin.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa Istanbul-sopimus on huomioitu. Muun muassa päätös auttavan puhelimen avaamisesta on tehty. Se, että puhelin on nimetty lähisuhdeväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan auttavaksi puhelimeksi, on osin Naisjärjestöjen Keskusliiton vaikuttamistyön tulosta. Nyky-yhteiskunnassa tuntuu monin paikoin olevan vahva tarve peittää se, että asiat johtuvat sukupuolesta. Myös naisiin kohdistuva väkivalta liudennetaan usein lähisuhdeväkivallaksi, mikä vaikuttaa naisiin kohdistuvaan väkivaltaan suhtautumiseen, ymmärtämiseen, tiedottamiseen ja siihen liittyvän osaamiseen. Ilman ymmärrystä siitä, millä

tavoin sukupuoli vaikuttaa väkivallan riskiin ja kokemukseen, emme kykene tehokkaasti vähentämään väkivaltaa ja parantamaan naisten turvallisuutta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto seuraa aktiivisesti Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toteutumista ja täytäntöönpanoa Suomessa sekä ottaa tarvittaessa kantaa niissä esiintyviin puutteisiin. On esimerkiksi varmistettava, että sote-uudistus huomioi ja turvaa naisiin kohdistuvan väkivallan palvelujärjestelmän eheyden ja saatavuuden ja siten edistää naisten terveyttä ja turvallisuutta.

Yleistyvä vihapuhe vahvistaa eriarvoisuutta, se on syrjivää ja uhkaa tasa-arvoa. Vihapuhe vaikuttaa erityisesti eri vähemmistöryhmien ja naisten turvallisuuteen. Naisjärjestöjen Keskusliiton tavoitteena on nostaa vihapuhe näkyväksi ja turvata sananvapaus. Vihapuhetta puolustavat viittaavat yleensä sananvapauteen, mutta todellisuudessa he tahallisesti pyrkivät hiljentämään heitä häiritsevät äänet ja yleensä muutenkin heikommassa asemassa olevia vähemmistöjä ja - aina naisia.

Sukupuolella on vaikutusta vihapuheen kohteeksi joutumiseen ja vihapuheen sisältöihin. Hatpratet mot minoriteter och mot kvinnor har fått oanade dimensioner. Hatpratet är verbalt våld och kränker tryggheten och människovärdet på den andra. Dessa avsikt är att utesluta flickor och kvinnor från gemenskapen, från rätten att uttrycka sin identitet och sin åsikt. Hatpratet vill markera sin övermakt och förvisa den andra till samhällets marginaler. Hatpratets konsekvenser är förödande och offren blir ofta förlamade och känner sig förhindrade att delta i diskussionen. Ungefär 80 procent av offren lämnar saken därhän och anmäla inte kränkningarna. Trakasseringar hindrar även flickor och kvinnor med annan etnicitet att röra sig fritt. - Hur skall vi få en ändring på detta? - Hur skall vi stoppa hatpratet? Även internet och sociala medier måste vara lika tillgängliga för flickor som pojkar. Det kan inte enbart ligga på kvinnoorganisationernas ansvar att trygga flickors och pojkars lika friheter.

Vihapuhe kaventaa muiden oikeutta sanavapauteen ja vaikuttaa kohteeksi joutuneiden ja usein myös heidän perheidensä turvallisuudentunteeseen. Naisiin kohdistuva vihapuhe kaventaa naisten sananvapautta ja rajoittaa naisten vapautta liikkua ja osallistua.

Oikeusministeriö on viime vuonna selvittänyt vihapuheen ja häirinnän vaikutuksia eri vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden turvallisuuden tunteeseen. Selvityksen kohderyhmänä ovat romanit, saamelaiset, vieraskieliset, ulkomaiden kansalaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt, vammaiset henkilöt, uskonnollisiin vähemmistöihin ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt.

Selvitykseen vastanneista **vähemmistöryhmien edustajista yli 60 prosenttia koki vihapuheen vaikuttaneen heidän yleiseen turvallisuuden tunteeseensa.** Yli puolet vastanneista kertoi, että välttää joitakin paikkoja, koska pelkää joutuvansa vihapuheen tai

häirinnän kohteeksi ja kolmannes vastaajista kertoi välttävänsä liikkumista joissakin paikoissa läheistensä kanssa. Muita seurauksia olivat esimerkiksi vähemmistöryhmään kuulumisen peitteleminen, oman sosiaalisen kanssakäymisen väheneminen ja luottamuksen väheneminen poliitikkoihin ja kanssaihmissiin. Vihapuheen kohteeksi joutuneista vastaajista vain pieni osa oli ilmoittanut vihapuheesta tai häirinnästä jollekin taholle. Selvitys kehottaakin viranomaisia ja järjestöjä panostamaan yhä enemmän yhdenvertaisuustyöhön. Myös viharikokset tulisi tunnistaa nykyistä paremmin.

Näemme tärkeänä, että vihapuheiden ja -rikosten torjunta otetaan tiiviimmin osaksi poliisitoimintaa internetissä vuoden 2017 alusta lukien.

Maahanmuuttajataustaisen väestön kasvava osuus ja suomalaisen yhteiskunnan monikulttuurisuus luo tarvetta pohtia turvallisuutta myös maahanmuuttajien ja muiden vähemmistöjen näkökulmista.

Maahanmuutto ja pakolaisuus ovat olleet erityisesti viimeisen vuoden aikana meitä suuresti koskettavia asioita. Pelkästään syyrialaisista yli puolet on paennut kotoaan joko maansa sisällä tai rajojen ulkopuolelle. Heistä enemmistö on naisia. Naiset pakolaisleireillä saavat vain harvoin koulutusta ja ammattiaan vastaavaa työtä. Seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta ovat monesti pakolaisnaisen arkipäivää. Suomeen tulleista turvapaikan hakijoista suuri osa on nuoria miehiä. Näemme, että perheiden yhdistäminen on perustavalainen oikeus jota meidän aina tulisi puolustaa. Turvallinen perheyhdistäminen auttaisi juuri naisia ja lapsia välttämään vaarallisia pakoreittejä ja vähentäisi ihmiskaupan mahdollisuutta. On suuri vaara, että ihmiskauppa ja muu ihmisten, erityisesti naisten ja lasten, vakava hyväksikäyttö lisääntyy. Mitä enemmän esteitä hädässä olevien ihmisten liikkumiselle asetetaan sitä helpommat ovat ihmiskauppioiden mahdollisuudet hyödyntää ihmisten hätää.

Suomessa olevat maahanmuuttajataustaisten naisten integraatiota työelämään, opiskeluun ja vapaa-ajan toimintoihin olisi vahvasti tuettava. On vältettävä kielitaidottomien naisten jäämistä kotiin ja lasten osallistumista varhaiskasvatukseen kannustettava. On rikkaus saada tyttöjä ja naisia eri kulttuureista joukkoomme, mutta heihin on muistettava panostaa ja molemminpuolista luottamusta on rakennettava määrätietoisesti.

Meidän järjestöjen vastuulla on toimia muun yhteiskunnan kanssa ja ottaa mukaan vielä aktiivisemmin maahanmuuttajataustaista väestöä toimintaamme.

Turvallisuus on yhteinen asia. Turvallinen ympäristö koskee yhtäläillä naisia ja miehiä, tyttöjä ja poikia. Julkiset turvallisuustehtävät ovat kuitenkin edelleen pitkälti miesten aluetta. Miehet saavat enemmän turvallisuuskoulutusta ja pelastusala on hyvin miesvaltainen. On huomattava, että naisten osuus on palokunnissa ja pelastustoimessa vielä merkittävästi pienempi kuin esimerkiksi poliisissa tai puolustusvoimissa.

Naisten määrä pelastustehtävissä on hyvin pieni. Vuosina 1993 - 2012 pelastajaksi on valmistunut 4 naista. Toisaalta taas hätäkeskuspäivystäjäkurssille hakeneista ja valituista yli 90 prosenttia on naisia. **Jakauma ilmentää vahvasti suomalaisessa yhteiskunnassa laajemminkin vallitsevaa työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten töihin.** Ruotsissa palomiehistä 4-5 prosenttia on naisia. Tämä on pieni, mutta merkittävästi suurempi osuus kuin Suomessa. Tavoitteesta, joka Ruotsissa on 40 prosenttia, ollaan toki vielä kaukana, mutta samalla pelastusalalla tehdään systemaattista tasa-arvotyötä sekä määrällisten että laadullisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

On arvokasta, että meille Suomeen on perustettu Pelastustoimen naisverkosto. Pelastustoimen naisverkoston avulla on tarkoitus edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa pelastustoimessa sekä tehdä pelastustoimi houkuttelevammaksi toimintakentäksi naisille. Verkosto on tarkoitettu kaikille pelastustoimessa toimiville henkilöille, jotka haluavat olla mukana edistämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta pelastustoimessa, tekemässä pelastustoimesta houkuttelevampaa alaa sekä olla mukana pohtimassa keinoja, joilla pelastustoimen toimijakenttä saadaan edustamaan entistä enemmän väestöpohjaa.

Kansainvälinen yhteistyö ja eri mallien läpikäynti on tärkeää verkoston toiminnan ja tavoitteiden kehittämisessä. Pelastustoimen naisverkoston kansainvälisenä kontaktipisteenä toimii alan kansainvälinen naisverkosto "**Women in Fire and Rescue Services**", joka edistää ja tutkii naisten asemaa pelastustoimessa kansainvälisellä tasolla tekemällä tutkimuksia ja suosituksia sekä jakamalla parhaita käytäntöjä.

Pelastusalan naisverkoston visiona on, että pelastuspalvelu on tasa-arvoinen ja houkutteleva. Naisverkoston suojelijana toimii sisäministeriön kansliapäällikkö **Päivi Nerg**. Ja Suomessa pelastustoimen asioista vastaavana ministerinä on ollut useita naisia. Pelastusalan naisverkostolla on tavoitteellinen toimintasuunnitelma, joka korostaa muun muassa sen tutkimista, mikä on pelastustoimessa toimivien naisten lukumäärä ja miten he sijoittuvat eri tehtäviin; miten raskaus ja äitiys vaikuttavat naisten osallistumiseen operatiiviseen toimintaan, onko naisille omia sosiaalituloja tai työasuja; esiintyykö alalla häirintää?

Nämä ovat kaikki tärkeitä kysymyksiä, ja olemme tyytyväisiä siihen, että naiset ovat alkaneet näkyä pelastusalalla. Pidämme tärkeänä, että naisverkoston työ saa laajaa tukea ja näkyvyyttä ja että tasa-arvokysymykset olisivat kiinteä osa pelastusalan kehittämistä. On tärkeää pohtia, mitkä tekijät vaikuttavat vahvimmin siihen, että naisten osuus pelastusalalla on niin alhainen ja mitkä tekijät vaikeuttavat tasa-arvon toteutumista alalla.

Suomessa toimii esimerkiksi lähes 3500 vapaaehtoista palokuntanaista. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön teettämän VPK-toiminnan tunnettuus -tutkimuksen mukaan kuitenkin vain noin 2 prosenttia vastaajista tiesi, että VPK:issa on myös erillistä naistoimintaa.

Yhtenä paljon vahvoja naistoimijoita keränneenä alueena suomalaisessa turvallisuuskentässä voimme mainita siviilikriisinhallinnan. YK:n päätöslauselma 1325 käsittelee naisten asemaa konflikteissa sekä rauhan ja turvallisuuden edistämisessä. Suomi on omassa toiminnassaan panostanut päätöslauselma 1325:n toimeenpanoon esimerkiksi kriisinhallinnassa. Siviilikriisinhallinnassa naisten määrä on kasvanut voimakkaasti ja on tällä hetkellä 40 prosenttia, EU:n keskiarvon ollessa 16. Tällä hetkellä Suomi valmistele uutta kansallista toimintaohjelmaa ulkoasiainministeriön johdolla.

Naisjärjestöjen Keskusliitto ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta koordinoivat Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaan kuuluvaa 100 tasa-arvotekoa -hanketta, jossa tehdään uusia ja konkreettisia tekoja tasa-arvon edistämiseksi ja nostetaan erityisesti naisten näkyvyyttä juhlavuoden ohjelmassa. **Haluammekin haastaa SPEKin ja kaikki pelastusalan toimijat tekemään omat tasa-arvotekonsa osana 100 tasa-arvotekoa -hanketta.** Hanke voi olla iso tai pieni, paikallinen tai valtakunnallinen. Ainoa kriteeri on, että teko muuttaa jotakin vallitsevaa asiantilaa edistäen konkreettisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa tai naisten oikeuksien toteutumista.

Esimerkiksi **puolustusvoimat** osallistuu 100 tasa-arvotekoa hankkeeseen toteuttamalla kokonaisvaltaisen tutkimuksen vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten kokemuksista palveluksen tasa-arvosta. Tulosten perusteella laaditaan toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla kehitetään naisten ja miesten asepalvelusta. Tutkimuksen tulosten ja toimenpide-ehdotusten perusteella laaditaan Puolustusvoimien toimenpideohjelma.

100-tasa-arvotekoa -hankkeelle on perustettu presidentti **Tarja Halosen** johtama kunniatoimikunta, joka omalla arvovallallaan vie hanketta eteenpäin. Kunniatoimikuntaan kuuluvat myös muun muassa eduskunnan puhemies **Maria Lohela**, entinen puolustusministeri **Elisabeth Rehn** sekä Helsingin poliisin poliisipäällikkö **Lasse Aapio** ja puolustusvoimien komentaja, kenraali **Jarmo Lindberg**.

Hyvät kuulijat,

Naisjärjestöjen Keskusliittoon kuuluu 59 jäsenjärjestöä, joissa on yhteensä noin 400 000 jäsentä. Järjestö on sukupuolten tasa-arvoa edistävien naisjärjestöjen yhteistyöfoorumi ja perustettu vuonna 1911. Monet jäsenjärjestömme omine verkostoineen ovat jo mukana kokonaisturvallisuuteen liittyvässä työssä. Olemme käytettävissä naisiin ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja teemme mielellämme yhteistyötä SPEKin ja muiden pelastusalan järjestöjen, kuten Naisten valmiusliiton kanssa.

Naisiin kohdistuvien turvauhkien poistaminen yksityiselämässä ja julkisessa tilassa on poliittinen ja yhteinen kysymys. Myös miesten ja erityisesti miespäättäjien on myös sitouduttava meidän turvallisuutemme lisäämiseen. Turvallisuus on meidän kaikkien yhteinen asia.